

Stockholm den 27 oktober 2025

R-2025/2300

Till Justitiedepartementet

Ju2025/01973

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 26 september 2025 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Tillfällig verkställighet av svenska fängelsestraff utomlands.

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker promemorians förslag.

Synpunkter

Förslaget i promemorian innebär att en ny lag ska införas som möjliggör att svenska fängelsestraff verkställs utomlands i enlighet med det landets verkställighetslagstiftning, under förutsättning att avtal med det landet ingåtts och att riksdagen i behörig ordning beslutat att överlåta rättskipnings- och förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Förslaget skiljer sig alltså principiellt från departementspromemorian Hyra anstaltsplatser utomlands (Ds 2025:1). Medan förslagen i departementspromemorian Ds 2025:1 utgår från att svensk kriminalvård bedrivs även utomlands, innebär det nu remitterade förslaget att verkställigheten i sin helhet överläts till den mottagande staten. Förslaget knyter an till ett redan existerande avtal mellan Sverige och Estland som undertecknades den 18 juni 2025, även om lagförslaget är utformat generellt. Förslaget måste ändå ses i ljuset av det avtalet som också följer som en bilaga till promemorian.

Förslaget och avtalet sammantaget innebär att Kriminalvården, utan den intagnes samtycke, får framställa om att fängelsestraffet ska verkställas i Estland. Under

verkställandet av fängelsestraffet i Estland ska arbetsspråket vara engelska, det ska vara estländsk lagstiftning som styr verksamheten och det ska vara estländska myndigheter som ansvarar för tillsyn. Justitieombudsmannen har ingen möjlighet att utöva tillsyn eftersom det inte kommer att vara svensk myndighetsutövning. Förslaget aktualiserar även frågor om immunitet, jurisdiktion, arbetsrätt, migrationsrätt, personuppgiftsbehandling och sekretess.

Det är fråga om mycket stora förändringar av statens kärnverksamhet som nu föreslås i promemorian, där verkställighet av ett straff ska utövas av ett annat land. Det kommer att vara ett annat land som har jurisdiktion och det kommer att vara det landets lagar som styr verksamheten, tillsynen och beivrandet av lagöverträdelser. Trots de principiella och grundläggande frågorna som behandlas i promemorian, saknas djupgående analyser av de långsiktiga konsekvenserna av förslaget. Mot bakgrund av de principiella frågeställningarna framstår även remisstiden som alltför kort.

Sveriges advokatsamfund har tidigare yttrat sig över förslagen i promemorian om att hyra anstaltsplatser utomlands.¹ Advokatsamfundet avstyrkte det då aktuella förslaget eftersom de eventuella fördelarna för platsbristen inte uppvägde de problem det förslaget kunde medföra för den enskilde individen, främst gällande grundläggande fri- och rättigheter. De problemen har inte avhjälpits av detta förslag och avtal.

Det kan konstateras att trots målstadganden om en likvärdig verkställighet, så kommer inte en verkställighet i Estland att vara likvärdig med en verkställighet i Sverige. Det räcker med att det inte kommer att vara svensk personal och att arbetsspråket inte kommer att vara svenska, för att kunna konstatera att verkställigheten inte kommer att vara likvärdig och att möjligheterna till delaktighet och rehabilitering och möjligheten att komma ”bättre ut” därför kommer att vara olika. Särskilt gäller detta eftersom överföring ska kunna ske utan samtycke från den intagne. Att beslut om överföring dessutom kan verkställas innan ett eventuellt överklagande prövats, vilket förslaget innebär, riskerar att urholka den enskildes rätt till ett effektivt överklagande.

Förslaget innehåller inte tillräckligt tydliga kriterier för vilka intagna som kan komma i fråga och det finns ingen uttrycklig hänvisning till barnets bästa, vilket är en brist och

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 7 maj 2025 över departementspromemorian Hyra anstaltsplatser utomlands (Ds 2025:1).

försvarar för en enhetlig rättstillämpning. Detta gäller även vid en begäran om att verkställigheten utomlands ska upphöra.

Förslaget och avtalet innehåller bestämmelser om beviljande av permission, som utgår från att Estland först måste godkänna permission innan det ankommer på Kriminalvården att pröva. Det finns en tydlig risk att en intagen i Estland inte kommer att få samma möjligheter till permission som i Sverige.

Det saknas härutöver bestämmelser om hur Kriminalvården, trots att verkställighet sker i det mottagande landet, ändå ska utreda vilka som är aktuella för särskilda utslussningsåtgärder som frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus eller utökad frigång eller om ett sådant krav överhuvudtaget finns, eftersom fängelselagen inte är tillämplig på verkställighet av fängelsestraff utomlands. Det finns en tydlig risk att de som verkställer fängelsestraff utomlands helt enkelt inte får tillgång till sådana utslussningsåtgärder.

Sammantaget innebär inskränkningarna i fri- och rättigheter för de enskilda, tillsammans med avsaknaden av en fördjupad analys av de långsiktiga konsekvenserna, att förslaget och avtalet innehåller sådana brister att de eventuella vinsterna som kan uppnås för att hantera platsbristen inte är motiverade. Promemorian redovisar heller inte någon jämförelse med andra tänkbara och mindre ingripande alternativ. Som Advokatsamfundet angett i tidigare remissvar vore det lämpligt att framför allt se över hur många anstaltsplatser som skulle kunna frigöras om man utökade möjligheten att avtjäna sitt fängelsestraff med intensiv övervakning med elektronisk kontroll. Det skulle vara ett alternativ som sannolikt skulle minska platsbristen på svenska anstalter, utan de problem som påpekats ovan.

Med beaktande av det ovan angivna avstyrker alltså Advokatsamfundet förslagen.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander